

Antti Tuomainen

DUI

≡ KNIHA ZLIN

FLEET

Antti Tuomainen

Dul

Antti Tuomainen

DUI

☰ KNIHA ZLIN

This work has been published with the financial assistance of FILI- Finnish Literature Exchange.

Tato kniha vychází s finančním příspěvím FILI – Informačního centra finské literatury.

Copyright © Antti Tuomainen, 2015

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation © Vladimír Piskoř, 2016

ISBN 978-80-7473-506-6 (PDF)

Mému otci

Bezstarostně se řítíme do propasti,
když jsme před ní postavili něco,
co nám brání v pohledu na ni.

Blaise Pascal

DÍL I
NIKL

Krev se konečně dala do pohybu.

Obíhala a proudila, zatímco mu horká voda hladila tělo a rovnoměrně ho tiskla ze všech stran. Jako by našel někoho většího, kdo znal jeho tělo a věděl, jak s ním zacházet, jak ho obejmout a zahřát. Protáhl si krátké, tlusté nohy. Vana svou délkou dostačovala náramně. Zatnul mohutná stehna a kulatá lýtka. Povolil je. Voda nadnášela a zpomalovala. Za takového večera, poté, co celý den mrzl, si zasloužil vklouznout do horoucí lázně.

Venku řádila vichrná sněžná bouře, lednový chlad a tma spolykaly všechno živé. Pirjo před chvílí sbalila kluky i hokejovou výstroj a odjela. Dům po dlouhé době patřil jen jemu.

Pohnul pravou rukou, poškrábal se na prsou.

Opřel se zátylkem o hranu vany a zavřel oči.

Bohužel se někdy stávalo, že se zavřenýma očima viděl víc. Pod víčky se míhali lidé i události dne jako ve zmateném zpravodajství. To byla určitě známka stresu.

Otevřel oči. Všechn ten tlak, všechna ta rozhodnutí, která musel dělat rychle a také je musel uvádět do praxe, bez ohledu na to, zda se někdo někde bude cítit ublížený. A vždycky se tak někdo cítil.

Otřel si z čela pot. Horká voda ve vaně ho téměř páčila. Podíval se k oknům. Tence zamžená. Na verandě svítila světla, skrz páru viděl pohyb sněhu. Bylo v tom cosi hypnotického, uklidňujícího.

Jistí lidé snad ještě pochopí, že nemají monopol na neomylnost a definitivní pravdy. Snad...

Kolem okna proletěla nezvykle hutná masa sněhu, za ní se na okenní parapet snesl prašan, jako by se na zem vysypala kořenka mletého pepře.

Sněhu až až, pomyslel si. Pootočil hlavu a uviděl cosi ještě víc uklidňujícího než sníh. Bílý kachlík a temně šedou spárovací hmotu. Čistota a srozumitelnost vzoru, jeho přesnost a opakující se logika. Tak krásné, tak praktické. Jeden z největších výdobytků lidstva.

O čem to vlastně přemýšlel – aha, rozhodnutí. O tom, jak je dělat. O lidech, které jeho rozhodnutí nepotěšila. Tak to chodí. Když člověk něco chtěl a když chtěl něco prosadit...

V ložnici.

Jako by někdo zasunul zástrčku do zásuvky.

Že by přece jen byl někdo doma? To snad ne.

Jenom meluzína v komíně a sněžný příboj v oknech.

Nehýbal se, voda brzy dělala totéž. Právě to bylo na koupání nejlepší. Pozastavenost, jako by se člověku podařilo vystoupit z času nebo se postavit do jeho středu, někam, kde všechno zhoustlo. Znovu zavřel oči. Dýchal mělce, zlehka. Starý vzduch ven, čerstvý dovnitř.

Jako by se něco blížilo.

Ne přímo kroky, ale něco, cosi.

Viděl bíle vykachlíkovanou stěnu koupelny, škvírou dveří pruh šatny. Znovu uslyšel vítr, hvízdání v komíně. Myslel na něco, co vzplanulo.

Elektrická rána znamená, že proud projde tělem. Vlastně je elektrická rána zavádějící pojmenování. Ze slova rána člověk nabude dojem, že elektřina pouze udeří, vyšlehne ránu a zmizí. Tak tomu není. Elektřina proudí. Proto se říká elektrický proud. Zatímco elektřina proudí tělem, způsobuje popáleniny, narušuje srdeční činnost, plní plíce vodou, dusí.

Elektřina mu zastavila srdce, sežehla vnitřní orgány zuřivým ohněm. Elektřina trhala cévy, přetínala nervy, drtila svalstvo.

Třásl se a zmítal. Voda stříkala a šplouchala.

Pak, jen o chvílku později: zázračný klid. Bylo těžké rozeznat, kde končí on a kde začíná hladina. On i voda spočívali klidně, jako odlití.

Kolem okna prošel sněžný sloup, do plechu narážely šlehance sněhu.

Komu: Janne Vuori <<janne.vuori@helsinginpaiva.fi>>
Od: Neblahá vědomost <<neblaha.vedomost@gmail.com>>
Předmět: Suomalahiti

Pane Vuori,

četli jsme vaše články o daňových únicích a šedé ekonomice. Možná jste novinář, kterého hledáme. Anebo nejste. To brzy zjistíme.

Určitě jste už slyšel o niklovém dole v Suomalahiti na severu Finska. Doporučujeme vám seznámit se blíže jak se samotným dolem, tak se společností, která za ním stojí. Podle našich informací je provoz dolu stálou hrozbou, čehož si jsou vědomi i ve společnosti. Jsme si jisti, že hrozí ekologická katastrofa.

Pro zopakování krátký nástin: Důl v Suomalahiti byl otevřen před sedmi lety. Jeho vlastník, Finn Mining Oy, vlastní ještě tři další doly. Důl v Suomalahiti se od oněch tří podstatně odlišuje. Byl otevřen pod zvláštní záštitou státních úřadů a podnikatelské sféry. Jeho cílem je představit novou technologii, která umožňuje z finské, na rudu chudé půdy odlučovat ušlechtilé kovy efektivním a k životnímu prostředí příznivým způsobem. Měl by to být směr, kterým se bude ubírat veškerý těžební průmysl, a měl by Finsko navést k novému vzestupu, hodně podobnému úspěšnému tažení Nokie.

Všechno je to lež. Pravdou je, že si kopeme vlastní hrob.

Pokud shledáme, že máte vážný zájem, budeme vás kontaktovat. Můžeme vám zaručit, že z toho budete mít užitek.

1.

Důlní areál měl v průměru několik kilometrů, nacházeli jsme se na jeho západní hranici. Zajel jsem s autem k pravému okraji parkoviště a vypnul jsem motor. Vítr metal sníh do oken. Vločky o šíři palčáků létaly vodorovně i kolmo a občas se sdružovaly do velkých vírů roztočených kolem své osy, dokud nevyletěly z dráhy a nezaútočily jako hejno komárů.

„Co tu budem dělat?“

Vytáhl jsem klíček ze zapalování.

„Hledat pravdu,“ odpověděl jsem.

Rantanen si sepnul ruce v klíně.

„V tomhle počasí to půjde určitě snáz než fotit.“

Utáhl jsem si šálu, nasadil si kulich a zkontroloval kapsy. Telefon, zápisník, pero, rukavice. Otevřel jsem dveře. Sníh udeřil velkou studenou dlaní.

„Klíčky,“ slyšel jsem Rantanena zakřičet.

„Foták,“ řekl jsem.

Jari Rantanen, padesát čtyři, právě tak akorát ve věku, aby si dávno zvykl na snadný mediální chlebiček. Člověk se učí rychle. Dobré i špatné. Návyky jsou nakažlivé jako chřipka.

Budova vrátnice se zrcadlovými okny vypadala jako pohraniční stanice uzavřené země. Na zdi stálo velkým hůlkovým písmem PROPUSTKY. Za budovou se třepotaly vlajky důlní společnosti. Nechápal jsem, proč musejí být tři, každá na samostatném stožáru.

Vločky se mi lepily na obličej, tály. Vítr profukoval džiny i dlouhé spodky, péřová bunda poskytovala vět-

ší ochranu. Po několika krocích jsem získal pocit, jako bych krácel jen v bundě uprostřed sněžného pole. Za budovou vrátnice se zvedaly provozy důlního areálu, drtírny, sedimentační nádrže, haldy. Vystoupal jsem po schůdcích k zavřeným dveřím a zmáčkl zvonek. Dveře se otevřely. Rázem mě oblilo teplo. Muž, který mi otevřel, měl na sobě bundu důlní společnosti, hlavu mu z nějakého důvodu chránila přilba.

„Přišel jsem si pro propustku,“ sdělil jsem.

Muž nevysokého vzrůstu byl snědý a okolí jeho úst se jaksi neurčitě jevilo ušpiněné.

„Propustku?“

Pokývl jsem k metr a půl vysoké ceduli na zdi.

„Támhle stojí, že je tady vydáváte.“

„Nevydáváme.“

„Jak se tedy dá do důlního areálu dostat?“

„Nedá.“

„Jsem novinář. Pracuju na reportáži.“

„To musíte kontaktovat ústředí v Helsinkách. Tam seděj lidi, co odpovídaj za komunikaci.“

„A co lidi, který zajišťujou každodenní provoz dolu? Ty jsou snad tady?“

Muž se tvářil, že přemýšlí.

„Počkejte na parkovišti,“ zabručel a zavřel dveře.

Sešel jsem po schůdcích a zůstal stát vedle dodávky. Nabízela jakés takés závěťí, poskytovala krátké oddechové pauzy před zvrženým sněhem a ochranu před vichrem.

Deset hodin jízdy, ledové parkoviště.

Jsem tu o své vůli. Od anonymního mailu uplynulo sotva čtyřiadvacet hodin.

„Dobrý den.“

Příchod toho muže jsem nepostřehl. Což bylo zvláště s ohledem na jeho rozměry. Možná kroky ztlumil sníh, možná jejich tíhu odvál s sebou vítr.

„Janne Vuori, z deníku Helsingin Päivä.“

Ruku měl jako vidlici vysokozdvížného vozíku.

„Antero Kosola. Bezpečnostní technik. Vy tady prej děláte reportáž.“

Hlas zněl tak klidně a vřele, až se zdálo, že musí rozpouštět okolní sníh. Kosola měřil dobrých sto devadesát a vážit musel metrák. Všechno na něm bylo široké: ramena, brada, ústa, nos. Úzké měl jenom tváře. Hnědé oči, sametový hlas. Nehledě na jeho mohutnost, bylo v něm cosi drobného, jako ve slonovi, který se přece jen umí pohybovat v obchodě s porcelánem. Černá vlněná čepice mu těsně obepínala velkou kulatou hlavu. Usmíval se.

„Promluvíme si neoficiálně?“ zeptal jsem se.

„Tak říkajíc off the record?“

„Jo.“

„Jsem už dost starej na to, abysem o novinářích věděl jedno. Novinář není nikdy off the record.“

No vida. Dívali jsme se na sebe.

„Můžu se zeptat, kdo je váš nadřízený?“

Slunečný úsměv. Žádná odpověď.

„Jak dlouho pracujete v tomhle podniku?“ zeptal jsem se pak.

„Od tý doby, co se začalo s těžbou. Dva a půl roku.“

„Běží všechno bez problémů? Jak těžbu ovlivňuje sníh a zima? Může například dlouhotrvající sněžení způsobit problémy?“

„To jako tohle?“ Kosola vzhlédl k nebi a tvářil se, jako by si padajícího sněhu všiml až teď. „V Helsinkách by to určitě byla zpráva dne. Ovšem vyrazit sem v polobotkách moc chytrý není.“

Podíval se mi na nohy. Moje kožené kotníkové boty vypadaly jako baletní střevíčky.

„Vybavení se dá koupit ve městě,“ řekl s laskavostí průvodce. „Pokud tady máte v úmyslu zůstat.“

Nic jsem neřekl.

„Máte?“ zeptal se znovu.

Už jsem chtěl něco říct, když se vedle mě objevil Rantanen. Představil jsem oba muže navzájem. Otázal jsem se, jestli si můžeme Kosolu vyfotit.

„Raději ne,“ odmítl. „Na fotkách mi to nesluší.“

„Vyjde to spolu s reportáží o dole.“

„Vždyť já ani nemyslel, že to chcete do módní přílohy. Můžu se vás na něco zeptat? Proč tu jste? Ústředí je v Helsinkách. Všichni, kdo uměj odpovědět na vaše otázky, jsou tam.“

„Právě proto,“ řekl jsem, „právě proto jsme my tady.“

Kosola se na mě díval a pak pronesl:

„Děkuju, pánové. Musím jít.“

Otočil se a vydal se k budově vrátnice.

„Ještě jednu otázku,“ vykřikl jsem.

Kosola se zastavil a otočil.

„Pro případ, že bychom tu zůstali, na jakým čísle vás můžu zastihnout?“

„Na mobilu,“ pravil a nadiktoval mi číslo, které jsem natukal do paměti telefonu. Hodil jsem si telefon do kapsy a podíval se směrem, kterým Kosola odešel. Neviděl jsem ho, dokonce ani stopy ve sněhu. Z nějakého důvodu mi v duchu naskočila věta z obdržného mailu.

Kopeme si vlastní hrob.

2.

Stál na rohu ulic Museokatu a Runebergovy a nabíral do sebe vzduch studeného, větrného a zasněženého lednového dne.

New York voněl hotdogem a zplodinami z výfuků, Londýn podzemkou, Paříž čerstvými bagetami, Berlín topným olejem.

A Helsinky –

Jejich nevinná vůně připomínala svetr zapomenutý na mrazu, lehce potřísněný slanou mořskou vodou a čerstvým smrkovým jehličím.

Pochopil, že se mu po jeho bývalém bydlišti stýskalo víc, než si sám byl schopen přiznat nebo dokonce uvědomit. Byl pryč třicet let.

Tenkrát při odjezdu byly Helsinky opravdu malé město, šedivé zevnitř i zvenčí. Dnes jsou úplně jiné.

Kráčel Runebergovou ulicí směrem od centra. Tyhle ulice se nezměnily, ani zdejší domy. Zná je tak důvěrně. Došel do parku Hesperianpuisto a na jeho okraji spatřil restauraci, do níž si kdysi zašel na báječný pozdní oběd. Restaurace Elite vypadala nachlup stejně jako tehdy: velká okna, nad nimi malými neonovými písmeny název a na oknech stejný název napsaný jakoby dětskou rukou. Velké E vykroužené jako prdelka a titěrná kulička místo tečky nad i. Restaurační sál byl poloprázdný, nebo poloplný, záleželo na úhlu pohledu. (Stará filozofická otázka se sklenicí – jak by odpověděl? Možná tak, že v mládí bývala sklenice neustále poloprázdná, vždycky v ní mohlo být víc. Dnes mu připadalo příjemné po-

myšlení, že v oné teoretické sklenici ještě něco přece jen je. A pokud toho zbývala skutečně půlka, tak je sklenice bezpodmínečně poloplná. Tohle patřilo k dobrým stránkám stárnutí: všeho začalo být víc než dost – všeho, kromě času.)

Kabát si pověsil na věšák v předsálí. U dveří v tuhle denní dobu neměl nikdo službu. Nicméně si nemyslel, že by někdo chtěl ukrást obyčejný pánský svrchník černé barvy, velikost 48. Vybral si stůl v řadě u oken a věděl, proč sem přišel: bílé ubrusy, těžký nábytek, obrazy na zdech, malý parčík venku za okny. Teď, když se všechno zase měnilo, bylo důležité nacházet věci, které vyprávěly, jaké to bývalo kdysi.

Tehdy večereli buď u tohoto stolu, nebo u vedlejšího, blíž ke krátkému barovému pultu u druhého vchodu, kde se pilo na stojáka. Vzpomněl si na Leenin kulatý obličej, jiskrnou záři červeného vína ve sklenici i na tvářích a na to, jak ani jeden nebyli zvyklí jíst v restauraci. Vzpomněl si na Leeniny tmavé, téměř černé vlasy, nervózní, krásné ruce a jak byli tenkrát mladí.

Objednal si steak s cibulkou podle herce Tauna Pala a lahvičku klasické minerálky.

V severním čele sálu seděli u jídla muž a žena. Jednoznačně netvořili pár, ani manželský, ani jiný. Patrně kolegové z práce. Pracovníci z kanceláře. Z nižších pater velkého podniku. Pěšáci odbytu nebo marketingu. Znovu ho napadlo, jak se jeho život mohl poskládat úplně jinak.

Přinesli mu jeho porci. Zapíchl vidličku do steaku, nahoru nahnul cibulku a světle hnědou smetanovou omáčku, ochutnal. Ještě lepší, než si pamatoval.

Kdosi jednou řekl, že mládí je úplně jiná země. V jeho případě by to byla tahle země, tohle město. Naposledy Leenu viděl, když jim oběma bylo třicet.

Po jídle požádal o lístek s nabídkou dezertů a vybral si během pěti vteřin.

Číšník mu odnesl prázdný talíř a dolil do sklenky poslední kapky minerálky. Così ve dvou či třech posledních kapkách, jež skanuly do sklenice, mu připomnělo, na čem pracoval naposledy. Stávalo se mu to čím dál častěji: i sebevíc nevýznamný fakt či drobný, nicotný detail – a jeho mysl okamžitě začala pracovat způsobem, na nějž nebyl zvyklý.

Kapky: elektřinou spálený sněhobílý podsaditý muž ve vaně s karmínově červenou krví v očích.

Kamkoliv se podíval, probouzela se k životu minulost. Zažíval to i teď, zatímco čekal na kávu a dezert. Pozvedl zrak, viděl bílé tulipány v černé Savojské váze na konci barového pultu. Cítil vůni v nose. Vůně ho odváděla do Málagy.

Zářivě bílý dům s bazénem na příkrém úbočí, on čeká v zahradě, ve stínu stromů. Vůně klidné noci: růže, cypřiše, rozmarýn, borovice. Brokovnice Remington Express opřená o strom, Smith & Wesson M500 u pasu. Oboje gangsterské zbraně, které ani trochu nemá rád, ale volbu pracovních nástrojů určuje práce. To on rozhodl, že celé to musí budit zdání, jako by vše souviselo s drogami. Slyší blížící se offroad BMW, zvuk motoru stoupá a klesá. Řidič se žene vzhůru po klikaté venkovské cestě a hluk auta rozbíjí noc. On se chopí brokovnice a trhnutím ji připraví k palbě, postaví se na schody mezi domem a garáží, ví, že stojí v místě, kam světlomety nedosvítí. Offroad zabočí na prostranství před domem. Zpomalí a zastaví. Motor zhasne, stejně tak světla. On jedním pohybem vystoupí na tři kroky od auta, zvedne brokovnici k rameni a vystřelí. Čelní sklo se roztříští, horní část řidičova těla vybuchne. Vystřelí podruhé, potřetí, odhodí brokovnici, jednou obejde auto, sundá si nadměrně velké pracovní boty, nazuje si běžecské boty, které mu visely u pasu, nadělá v nich šlápoty do hlíny, přejde na místo spolujezdce, chopí se revolveru a pětkrát střelí řidiče zhruba do míst,

kde se nachází většina jeho horního trupu. Dva pachatelé. Sebere brokovnici, dojde na okraj lesa a zmizí. Tisíce kytek voní v noci silněji než kdykoliv jindy.

Číšník mu přinesl crème brûlée.